

Άρθρα

Η αργή κίνηση στον Κινηματογράφο

Δρ. Νίκος Π. Τερζής/Σκηνοθέτης
Διδάσκων/Τμ. Φωτογραφίας
και Οπτικοακουστικών Τεχνών
nterzsn@yahoo.com

Το **Slow motion** (αργή κίνηση) είναι ένα οπτικό κινηματογραφικό εφέ που, αν όχι τον πραγματικό, διαστρέλλει τον κινηματογραφικό χρόνο! Δηλαδή έχει ως αποτέλεσμα ο χρόνος να φαίνεται ότι διαρκεί περισσότερο καθώς οι δράσεις που βλέπουμε στην οθόνη εκτυλίσσονται με αργότερο ρυθμό από ότι έχουμε συνηθίσει να τις βλέπουμε στην πραγματικότητα. Εφευρέθηκε από τον Αυστριακό ιερέα August Musger στις αρχές του 20ου αιώνα (1907).

1 Σε κινηματογραφικό γύρισμα η αργή κίνηση επιτυγχάνεται όταν η λήψη ενός πλάνου γίνεται με περισσότερα καρέ ανά δευτερόλεπτο (fps) από όσα πρόκειται να προβληθεί. Για παράδειγμα αν τραβήξουμε ένα πλάνο μιας δράσης με 48 καρέ ανά δευτερόλεπτο και το προβάσουμε στα 24 καρέ ανά δευτερόλεπτο, θα δούμε τη δράση αυτή με μισή ταχύτητα και ο χρόνος αντίστοιχα θα μας φανεί ότι καθυστερεί, και συγκεκριμένα ότι διαρκεί διπλά!

2 Αργή κίνηση επίσης μπορούμε να έχουμε όταν πλάνα που τραβήξαμε με ταχύτητα (π.χ. 20 καρέ/sec) τα προβάσουμε με μικρότερη ταχύτητα (π.χ. με 10 καρέ/sec). **3.** Ο κλασικός τρόπος να τραβήξουμε ιδιαίτερα αργή κίνηση είναι με ειδικές κάμερες που μπορούν να τραβήξουν μέχρι και χιλιάδες καρέ ανά δευτερόλεπτο και χρησιμοποιούνται για την κάλυψη ταχύτατων φαινομένων κυρίως για επιστημονικούς σκοπούς.

Πως επιτυγχάνεται η αργή κίνηση

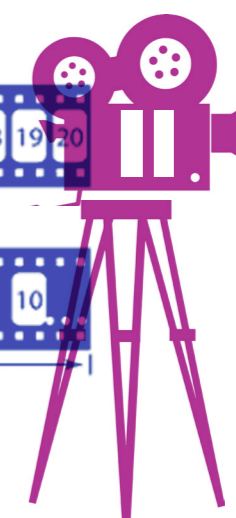
Συνολικά, η αργή κίνηση επιτυγχάνεται με δύο τρόπους: ο πρώτος τρόπος όπως ήδη είπαμε αφορά στη λήψη πλάνων με περισσότερα καρέ από τα 24 καρέ/sec που είναι ο στάνταρτ τρόπος προβολής. Ο δεύτερος τρόπος εφαρμόζεται στο στάδιο του μοντάζ (post production/μεταπαραγωγή). Αυτός ο τρόπος λέγεται time stretching ή digital slow motion. Αφορά στη δημιουργία καινούργιων καρέ τα οποία τοποθετούνται ανάμεσα στα ήδη φωτογραφημένα καρέ ενός πλάνου.

Κάποιες φορές κάθε καρέ από αυτά τα καινούργια είναι ίδιο με το καρέ που προηγείται, δηλαδή τα νέα καρέ δημιουργούνται από τον διπλασιασμό των ήδη υπάρχοντων καρέ. Ένα παράδειγμα στο οποίο θα αναφερθούμε προσεχώς είναι η αρχική sequence της ταινίας του Tarantino, Reservoir Dogs. Στην περίπτωση αυτή βέβαια η κίνηση δεν φαίνεται εντελώς απαλή, και οι φήμες λένε ότι ο Tarantino δεν είχε αρκετά χρήματα για κάμερα ικανή να τραβήξει περισσότερα καρέ από 24/sec! Όμως, τις περισσότερες φορές νέα αυτά καρέ δημιουργούνται από παρεμβάσεις μεταξύ των διαδοχικών καρέ οι οποίες υλοποιούνται με τη χρήση μαθηματικών αλγόριθμων. Στην πράξη τα νέα αυτά καρέ συχνά δημιουργούνται από ένα πολύ σύντομη διάρκεια dissolve μεταξύ των διαδοχικών καρέ του πλάνου. Μια ιδιαίτερα εντυπωσιακή χρήση του slow motion είναι το λεγόμενο bullet-dodging effect που έγινε δημοφιλές με την ταινία Matrix. Τυπικά αυτό το εφέ λέγεται speed ramping (πέιραγμα της ταχύτητας) και αναφέρεται στις περιπτώσεις που ο βαθμός της αργής

camera (20 fps)

Projector (10 fps)

κίνησης σε ταχύτητα αλλάζει στη διάρκεια της λήψης ενός πλάνου. Π.χ. στη διάρκεια ενός πλάνου 10 δευτερολέπτων ο αριθμός των καρέ ανά sec αλλάζει από 60 καρέ σε 24 καρέ ανά sec. Η αργή κίνηση χρησιμοποιείται κυρίως ως κινηματογραφικό στιλ σε ταινίες μυθοπλασίας για να παρουσιάσει με εντυπωσιακό, δραματικό τρόπο σκηνές βίας, γρήγορης δράσης ή για να δημιουργήσει κωμικά εφέ. Χρησιμοποιείται επίσης σε σκηνές εκρήξεων/ανατινάξεων και σε υποβρύχιες λήψεις. Επιπλέον χρησιμεύει για να αποδώσει στιγμιότυπα αθλητικών αγώνων σε replay (επανάληψη) ή να αποδώσει φυσικά φαινόμενα όπως π.χ. το πέσιμο μιας σταγόνας που χτυπά ένα γυαλί ή την καταγραφή μιας αστραπής! Η αργή κίνηση χρησιμοποιείται ευρέως στη μετάδοση αθλητικών αγώνων και οι απαρχές της σε αυτό το είδος βρίσκονται στα πρώτα χρόνια των τηλεοπτικών μεταδόσεων, με ιδιαίτερο παράδειγμα τον τελικό του Ευρωπαϊκού τίτλου πυγμαχίας στην κατηγορία βαρέων βαρών το 1939, όπου ο Max Schmeling έβγαλε rock-out τον Adolf Heuser σε 71 δευτερόλεπτα. Επίσης αξιοποιείται σε αγώνες δρόμου για να διαγνωσθεί με βεβαιότητα ο νικητής στο photo finish ή να βεβαιωθεί αν στο ποδόσφαιρο η μπάλα μπήκε στο τέρμα κ.λπ.

Ιδιαίτερα παραδείγματα δημιουργικής χρήσης της αργής κίνησης

Η αργή κίνηση αξιοποιήθηκε για αισθητικούς λόγους από τον ρώσο σκηνοθέτη και θεωρητικό του μοντάζ Rudonkin στην ταινία του Ο Λιποτάκτης, όπου ένας άντρας πηδά σε ένα ποτάμι και τα κύματα φαίνεται να τον ρουφούν δραματικά. Ο John Woo χρησιμοποιεί αργή κίνηση για να δείξει ένα κοπάδι περιστέρια που πετούν.

1 Όμως, η επιστημονική φαντασία και δράσης ταινία Matrix (1999) των αδελφών Wachowski είναι εκείνη που αποτελεί πλέον, από τεχνολογική και όχι μόνο άποψη, σταθμό στην εξέλιξη του κινηματογραφικού Slow motion και ειδικά του κινηματογραφικού οπτικού εφέ που ονομάζεται bullet time! Αρχικά θέλησαν να τραβήξουν τα πλάνα της αργής κίνησης με τον παραδοσιακό τρόπο, κινώντας την κάμερα όσο γρήγορα γινόταν γύρω από κάποιον ηθοποιό. Δοκίμασαν μηχανισμούς για travelling πλάνα, όπως dollys, gimble κι ακόμα σκέφτηκαν ασευόμενοι να δέσουν τον οπερατέρ σε μια ρουκέτα! Αλλά όταν τίποτα από όλα αυτά δεν έφερε αποτέλεσμα και με κάμποσα dollys σπασμένα, οι

αδελφοί Wachowski κατέφυγαν στο πιο παραδοσιακό τρικ στην ιστορία του κινηματογράφου! Η πρώτη κινούμενη εικόνα που αποτυπώθηκε σε φιλμ ήταν από τον άγγλο φωτογράφο Eadward Muybridge (Ιντγουιρντ Μάϊμπριτζ) το 1878 σαν αποτέλεσμα ενός στοιχήματος που αφορούσε τον αριθμό των ποδιών ενός αλόγου που πατούν ταυτόχρονα στο έδαφος όταν το άλογο καλπάζει! Ο Muybridge έστρεψε 16 φωτογραφικές κάμερες σε ίσες αποστάσεις μεταξύ τους κατά μήκος της διαδρομής του καλπασμού ενός αλόγου στον ιππόδρομο και τις ενεργοποίησε διαδοχικά. Το ίδιο εντέλει έκαναν και οι αδελφοί Wachowski μόνο που αυτή τη φορά τοποθέτησαν πολλές δωδεκάδες φωτογραφικές μηχανές γύρω από τους ηθοποιούς με green screen ως background οι οποίες τραβούσαν με απόλυτη ψηφιακή ακρίβεια, απειροελάχιστα κλάσματα του δευτερολέπτου η μία μετά την άλλη, ενώ ακτίνες laser δημιουργούσαν οπτικά την τροχιά της σφαίρας! Τα καρέ αυτά έφταναν μέχρι την καταπληκτική ταχύτητα των 12.000 ανά δευτερόλεπτο! Διάφοροι δοκίμασαν να μιμηθούν την ταινία Matrix χωρίς την ανάλογη επιτυχία.

2 Σε κάποιες αμερικάνικες ταινίες η αιτιολογία για τη χρήση του slow motion είναι η ανάδειξη υποτίθεται

του προσωπικού τρόπου που βιώνουν τον χρόνο όσοι είναι κάτω από την επήρεια ψυχότροπων ουσιών, όπως για παράδειγμα στην ταινία Dredd. Στην ταινία είναι εξαιρετικά αμίμητη η σκηνή όπου η Lina Didis πέφτει σε ιδιαίτερα αργή ελεύθερη πτώση από ένα πανύψηλο ουρανοξύστη! Υπέροχο πλάνο με πλούσια χρώματα, κάπως αποπροσανατολιστικό ως προς το χώρο και εν τέλει αιθέρια θανατηφόρο!

3 Ένας σκηνοθέτης, κυρίως ταινιών δράσης, ο οποίος αρέσκεται πολύ στη χρήση του slow motion μέχρι του βαθμού της κατάχρησης, και χρήση που κυμαίνεται από τα πειραγμένα με speed ramping πλάνα στους 300, έως τις πιο ρομαντικές κουκουβάγιεςόλων των εποχών στο Hours of the Gurdians, είναι ο Ζακ Σνάιντερ. Το πιο ενδιαφέρον βέβαια είναι το πώς αποδίδει την εικονογραφία περασμένων εποχών συχνά με ιδιαίτερο κυνικό χιούμορ σε σκηνές όπου ο Έλβις συναντά τον Πρόεδρο των ΗΠΑ, έως τη δολοφονία του Κένεντυ, το Μυστικό Δείπνο του DaVinci, μια σκηνή που σφύζει από κυνικό χιούμορ και επικοινωνεί οπτικά από μόνη της...

4 Ένα απάνθισμα σκηνών slow motion δεν θα μπορούσε να αγνοήσει τις σκηνές flash back βομβαρδισμών με βόμβες Napalm στο Apocalypse Now (1979) του Coppola, το ρυθμικό δυναμικό τρέξιμο στο Chariots of Fire (1981) και τα slow motion της κωμικής ταινίας τρόμου Zombieland (2009).

5 Είναι πάντα εντυπωσιακό όταν μια ομάδα κινηματογραφικών χαρακτήρων περπατά προς τον κινηματογραφικό φακό σε slow motion, όπως συμβαίνει σε πάμπολλες αμερικάνικες ως επί το πλείστον ταινίες. Από το Armageddon, το Starsky and

Hutch, τους 300 κ.ά., οι ηθοποιοί χαρακτήρες δείχνουν πολύ άνετοι όταν περπατούν προς την κάμερα σε Slow Motion, αλλά κανείς τους δεν δείχνει με τίποτα τόσο άνετος όσο η παλιοπαρέα στην εναρκτήρια σκηνή των τίτλων της ταινίας Reservoir Dogs (1992) του Tarantino. Οι φήμες λένε ότι ο Tarantino δεν είχε αρκετά χρήματα για να γυρίσει την ταινία με μια κάμερα ικανή να τραβήξει περισσότερα καρέ από 24/sec, οπότε διπλασίασε τα καρέ σε optical printer και παράτησε τη χρήση του slow motion. Τόσο βελούδινη, ταίριαζε ιδιαίτερα στο στιλ της ταινίας του.

6 Κάτι για το οποίο το slow motion φαίνεται απόλυτα ταιριαστό είναι για να συλλάβει και στη συνέχεια να αποδώσει το χάος και τη καταστροφή σε ένα γενικευμένο θεότρελο πιστολίδι, όπως εκείνο στο τέλος του περιφημου επικού γουέστερν The Wild Bunch (1969) του ατίθασου Samuel Peckinpah. Η ταινία αυτή έκανε ιδιαίτερη αίσθηση με σκηνές δράσης σε αργή κίνηση τραβηγμένες από πολλαπλές κάμερες, αλλά και με τη μίξη αργής και κανονικής κίνησης σε άλλες σκηνές.

7 Οι ταινίες The Wild Bunch και το Bonnie and Clyde (1967) του Arthur Penn χρησιμοποιούν slow motion για δραματικούς λόγους, αλλά και για να χτίσουν ρυθμό στις γρήγορες σκηνές με τους πυροβολισμούς, ώστε να γίνουν ευδιάκριτα αντιληπτές από το κοινό, ενώ ο Brian De Palma αξιοποιεί το slow motion στους Untouchables το (1987) για να ανεβάσει τους παλμούς και την αγωνία στους θεατές του, αποτινώντας ταυτοχρόνα φόρο τιμής στην ταινία Το Θωρηκτό Ποτέμκιν (1925) του Eisenstein.

8 Αν ρωτήσουμε Αμερικανούς θεατές για ταινίες με slow motion θα μας αναφέρουν τους Ζακ Σνάιντερ, Ταραντίνο, Γουές Αντερσον, αλλά ο Κιούμπρικ κατά πάσα πιθανότητα δεν θα τους έρθει στο μυαλό! Πράγμα πολύ αστείο γιατί ο Κιούμπρικ δημιούργησε αρκετές από τις πιο εκπληκτικές εικόνες slow motion όλων των εποχών. Από την ανακάλυψη του κόκκαλου ως εργαλείο στο 2001 έως τη φάση με τα ρόπαλα στο Κουρδιστό Πορτοκάλι, ο Κιούμπρικ, αποδεικνύεται ένας virtuso του slow motion. Όμως με το Shining ξεπερνά τον εαυτό του. Μέχρι τότε, το slow motion είχε χρησιμοποιηθεί για να εκφράσει ένταση, δράση, βία, χιούμορ, σασπένς, κωμωδία, αλλά πολύ σπάνια για να αναδείξει τον τρόπο.

9 Κλείνοντας την παρουσίαση μετά από τα εντυπωσιακά αυτά μυθοπλαστικά, κινηματογραφικά παραδείγματα, ας θυμηθούμε κι ας τιμήσουμε κάποιους από τους κλασικούς στο είδος όπως ο Kurosawa στις μάχες της ταινίας του The seven Samurai. Ο Vertov πάλι μπορεί να επινόησε την φωτογραφία αγώνων μεταξύ άλλων, στο Ο Άνθρωπος με την κινούμενη κάμερα, αλλά εκείνη που απογείωσε το slow motion δίνοντας του την πιο πλαστική, την πιο εικαστική του μορφή είναι βέβαια η Λένι Ρίφενσταλ, ειδικά στις σκηνές των καταδύσεων. Η Ρίφενσταλ στην κυριολεξία ανακάλυψε το sports documentary. Καθόλου δεν ασχολείται με το ποιος από τους αθλητές κέρδισε ή έχασε στους αγώνες. Η Ρίφενσταλ επικεντρώνει στις φόρμες που αποκτά το ανθρώπινο σώμα μέσα από τις κινήσεις του! Είναι ανόητο, αν όχι αίσχος, που κινηματογραφεί μόνο λευκούς αθλητές η θαυμάστρια αυτή του Χίτλερ, αλλά πάντα, μπορούμε να

θαυμάζουμε την τέχνη και συγκρόνως να καταδικάζουμε το δημιουργό της. Ότι κι αν πούμε η ταινία της, Ολυμπία είναι χάρμα οφθαλμών.

10 Κανείς από σας δεν θα αρνιόταν ότι στην πλειονότητα τους οι σκηνοθέτες κυρίως στις ΗΠΑ χρησιμοποιούν τις slow motion φάσεις, για να αποδώσουν τη βία πανέμορφη εικαστικά σε σχήματα και χρώματα και με ρυθμούς που μας υπνωτίζουν διαλύοντας την αγριότητα της αποδίδοντάς την αφαιρετικά στο χρόνο και στο χώρο. Οι ταινίες Raging Bull, Sherlock Holmes, Jango Unchained είναι μόνο κάποιες που το πετυχαίνουν ιδιαίτερα αισθητικά. Όμως η ταινία που τα ανατρέπει όλα αυτά κάνοντας ιδιοφυώς ακριβώς το αντίθετο είναι βέβαια, το Drive του Δανού Νίκολας Ρέφν (2011). Δείχνει τη βία στο ασανσέρ απόλυτα βάρβαρη όπως πάντα είναι στον πραγματικό χρόνο και κόσμο, ενώ επιφυλάσσει το slow motion για να διαστείλει αιθέρια τις εσωτερικές στιγμές που στέλνουν με τα βλέμματά τους ό ένας στον άλλο οι πρωταγωνιστές, άλλες φορές κάνοντας το φιλί τους πανέμορφο, ισορροπώντας τόσο τέλεια το χρόνο με το βάρος του οριστικού αποχωρισμού που ραγίζει γλυκά η καρδιά του κοινού [νου].

Επιλεγμένη βιβλιογραφία

- Prince, Stephen. *Digital Visual Effects in Cinema: The Seduction of Reality* (Google eBook) 2011
- Ryu, Jae Hyung *Reality & Effect: A Cultural History of Visual Effects* Georgia State University, 2007
- http://scholarworks.gsu.edu/communication_diss/13
- Venkatasawmy, Rama *The Digitization of Cinematic Visual Effects: Hollywood's Coming of Age* Lexington Books, 2013
- Zwerman, Susan, Okun, Jeffrey A. *The VES Handbook of Visual Effects: Industry Standard VFX Practices and Procedures* (Second Edition), 2014.

Μάθηση-Μόρφωση

Οι λέξεις μόρφωση και μάθηση είναι απλές λέξεις, πολύ γνωστές σε όλους. Τις αναφέρουμε στην καθημερινή μας επικοινωνία, όταν αναφερόμαστε στην εκπαίδευση και τα παιδιά, τις αναφέρουμε αρκετά συχνά που είναι σχεδόν κοινές και καθημερινές. Όλοι, επιστήμονες και μη επιστήμονες, τις χρησιμοποιούν σε όλες τις συζητήσεις που έχουν σχέση με την εκπαίδευση και την πρόοδο των ανθρώπων. Είναι λέξεις που αφορούν την εξέλιξη και γι' αυτόν τον λόγο χρησιμοποιούνται σε όλες τις συζητήσεις, που γίνονται για την έρευνα στα αντίστοιχα πεδία που αφορούν τις λέξεις αυτές.

Λίνα Τσίλαγα,
Καθηγήτρια – Εικαστικός, Πρόεδρος
Τμήματος Συντήρησης Αρχαιοτήτων
και Έργων Τέχνης Σ.Κ.Σ.

Εάν όμως παρακολουθήσουμε τον τρόπο με τον οποίο τις χρησιμοποιούν οι διάφοροι σχετικοί με την ουσία που αυτές εκφράζουν, θα διαπιστώσουμε ότι οι περισσότεροι από αυτούς συγχέουν το περιεχόμενο της έννοιας αυτών. Άλλοι, χρησιμοποιώντας τις, μιλούν για μάθηση και εννοούν μόρφωση, και άλλοι λέγοντας μόρφωση εννοούν μάθηση.

Πολλές φορές μορφωμένος θεωρείται όποιος έχει σπουδάσει κάποια επιστήμη και έχει αποθησαυρίσει, σχετικά την επιστήμη του ειδικές γνώσεις, ορισμένοι άλλοι διαχωρίζουν αυτούς που έχουν μόρφωση αλλά ταυτόχρονα διακρίνονται και δια την υψηλού επιπέδου μάθηση. Από αυτό γίνεται φανερό, ότι επικρατεί μια κάποια σύγχυση σε ότι αφορά την κατανόηση των ιδιαιτέρων γνωρισμάτων των εννοιών τις κάθε μιας από τις λέξεις αυτές. Παρά την σύγχυση αυτή όλοι συμφωνούν σε τούτο: τοποθετούν ομιλούντες και τις δύο αυτές λέξεις, άσχετα με το πώς τις εννοούν, εις τους χώρους της διαπαιδαγώγησης

των ανθρώπων και μάλιστα μέσα στο Σχολείο και τις επιδιώξεις του.

Αυτά που επιδιώκει το σύγχρονο Σχολείο και με όλα όσα γίνονται μέσα σε αυτό, αποτελούν όπως είναι γνωστό το σύγχρονο παιδαγωγικό περίγραμμα. Το περίγραμμα αυτό αν το εξετάσουμε πιο προσεκτικά, θα διαπιστώσουμε ότι δεν είναι ούτε απλό, ούτε αυτοτελές, ούτε μεμονωμένο, όπως σε πολλούς αρχικά μπορεί να φαίνεται. Διότι μέσα στο περίγραμμα αυτό συνυπάρχουν σε κάποιο μέτρο η έννοιες της μόρφωσης και της μάθησης και η κατανόησή τους ακολουθεί τον άνθρωπο σε όλη του την ζωή και εκδηλώνεται σε όλες του τις πρακτικές της διαβίωσης του και στις σχέσεις του με τους συνανθρώπους του.

Η μάθηση αποτελεί το μέσον, το ποικίλλον υλικό για την ζωή, ενώ η μόρφωση είναι ο σκοπός προς το <είδος>. Χωρίς την μάθηση δεν μπορούμε να επιτύχουμε μόρφωση (<γέννοι, όιος εσσί μαθών>, Πινδ, Πυθ. 2, 72) όμως η ύπαρξη της μάθησης

δεν αποδεικνύει απαραίτητα και συνύπαρξη μόρφωσης.

Είναι γνωστό ότι αυτό που ο Πλάτων ονομάζει < Παιδεία > είναι διαφορετικό από αυτό που αποκαλούμε, διάχυτη κοινωνική πείρα και συμπεριφορά, που ούτως ή άλλως αλληλοεπιδρά στην διαπαιδαγώγηση τον ατόμων μιας κοινωνίας η κοινωνικής ομάδας διδάσκοντάς τους ένα κατεστημένο και αποδεκτό, του ορθώς συμπεριφέρεσθαι, χωρίς από καθέδρας διδασχές.

Η παιδεία όμως είναι διαφορετική ως προς τον τρόπο παροχής της και ως προς τον τρόπο και τα μέσα διάθεσής της. Η παιδεία προσφέρεται προς τους μαθητές από ειδικευμένους δασκάλους αρχικά, από καθηγητές στη μέση παιδεία, και από πανεπιστημιακούς καθηγητές στη συνέχεια.

[Θα πρέπει εν τούτοις να γίνει διαχωρισμός από τον όρο παιδεία, το συλλογικό ασυνείδητο που έχει συσσωρευτεί στον ψυχισμό των ανθρώπων με το πέρασμα του χρόνου

και σήμερα μπορούμε να εκφράσουμε επαίνους και ηθικούς χαρακτηρισμούς για κάποιον, που δεν έχει υπάρξει μαθητής ποτέ και σε κανένα δάσκαλο. Η διαφορά ανάμεσα στον με παιδεία και στον απαίδευτο (αυτόν που δεν έχει παιδεία) είναι ότι αυτός που έχει παιδεία γνώρισε διάλεξε και αποδέχτηκε όλα τα χαρακτηριστικά που τον οδηγούν προς την ηθική τελείωση].

Η λέξη μάθηση είναι ρηματικό ουσιαστικό παραγόμενο από το ρήμα μαθαίνω (Μανθάνω) και σημαίνει μαθαίνω. Από την φαινομενολογία, την ψυχολογία και την φιλοσοφία, που ερευνούν τα αποτελέσματα της μάθησης, αυτή εμφανίζεται ως μια μετάβαση, βάση εμπειριών από την κατάσταση της άγνοιας, εις την κατάσταση της γνώσης και της απόκτησης νοητικής εμπειρίας, σε πολλούς τομείς μάθησης αρχικά και σε ανώτερη εξειδίκευση αργότερα. Αυτό γίνεται με ειδικούς δασκάλους και καθηγητές, που μαθαίνουν στους μαθητές τους περισσότερα πείρα από αυτή που είχαν πριν ακούσουν [Μάθουν] την διδασκαλία τους.

Η λέξη μόρφωση είναι ουσιαστικό παράγωγο του ρήματος <μορφώνω> σημαίνει την αφηρημένη έννοια του ρήματος αυτού. Το ρήμα μορφώνω (μορφώ-ω) όταν αναφέρεται σε πράγματα έχει την έννοια του παρέχω μορφή, δίνω σχήμα σε κάτι που προηγουμένως ήταν άμορφο και χωρίς τάξη. Γενικότερα σημαίνει παρέχω τάξη και κόσμο σε κάτι το αδιάτακτο και καώδες. Όταν όμως αναφερόμαστε σε άτομα που εκτός της υλικής έχει ψυχοσωματική υπόσταση μορφώνω σημαίνει : παρέχω, δίνω μορφή στην αδιάτακτη και άμορφη υπόσταση, χωρίς να παραμελώ και την σωματική.

Μορφώνω άνθρωπο σημαίνει διαμορφώνω, παρέχω την γνώση και ταυτόχρονα την ελευθερία επιλογής, βάζω

τάξη σε όλες τις ψυχικές, πνευματικές, ηθικές, καλλιτεχνικές και συναισθηματικές ιδιότητες του και μεταβάλλω τον εσωτερικό του κόσμο, σε κόσμο εναρμονισμένο έτσι, ώστε να συναπαρτίζει μια προσωπικότητα που τείνει προς την βελτίωση, την ηθική τελείωση και τον εξανθρωπισμό, (καλόν καθαθόν γενέσθαι) με σκοπό την θέωση του ατόμου σε πλήρη αρμονία και ευδαιμονία για ολόκληρη τη ζωή του.

Η μόρφωση περιλαμβάνει την ολοκλήρωση του ατόμου, γιατί απευθύνεται στο σύνολο της προσωπικότητας του ανθρώπου, ενώ η μάθηση εντοπίζεται στα επί μέρους και τείνει προς την εξειδίκευση και κυρίως προς το υλικό αίτημα της ζωής και ιδιαιτέρως το επαγγελματικό, ενώ η μόρφωση εις το ηθικό και ανθρωπιστικό. Η μάθηση εξασφαλίζει το <ζην> ενώ η μόρφωση το <ευ ζην>.

Η μάθηση φροντίζει την <Κατασκευήν του βίου κατά τον Πλάτωνα ενώ η μόρφωση διαμορφώνει την διάπλαση του ανθρώπου εις όντως άνθρωπο>.

Οι δάσκαλοι γενικώς θα πρέπει να τροφοδοτούν του μαθητές τους είτε στο πρώτο στάδιο της μάθησης, είτε στο μεσαίο, είτε στο ανώτατο, με υπεριστορικές και με υπερχρονικές ηθικές διδασχές και κυρίως με τα στοιχεία εκείνα που επιζούν πνευματικά και στις μεταγενέστερες εποχές και επερχόμενους λαούς. Οι διδασχές που μένουν στο χρόνο και φωτίζουν, έχουν και την ικανότητα να αφυπνίζουν και να παρακινούν προς τον υψηλό πνευματικό κόσμο που έρχεται, βιωμένος με τις νέες επιταγές της κάθε νέας εποχής.

Ο Εκπαιδευτικός, σε όποια βαθμίδα και αν ανήκει, δεν πρέπει να είναι νεκρός εις την ψυχή, το φρόνημα και την ησυχία, γιατί τότε θα μεταγγίζει την φθορά και την νέκρωση. Ενώ ο ζωντανός κατά το πνεύμα και την ψυχή του, που πάντοτε και πάντα αποβλέπει εις την τελείωση του, κατά Πλάτωνα, θα μεταγγίζει

ελεύθερο πνεύμα ζωής, δίψα ηθικής και πνευματικής ανάγκης.

Θέλω να τελειώσω τούτο το μικρό σημείωμα με τα λόγια ενός γίγαντα του πνεύματος και δασκάλου της ανθρωπότητας του Αριστοτέλη. Ο Αριστοτέλης στα πολιτικά του με σαφή και επιγραμματικό τρόπο παίρνει θέση στο πρόβλημα μάθησης-μόρφωσης (Πολιτ. Θ, 2, 1337b 4 κ.ε.) ότι μεν ούν τα αναγκαία δει διδάσκεσθαι των χρσιμων, ούκ άδηλον . . . βάνουσον δ' έργον είναι δει τούτο νομίζειν και τέχνην ταύτην και μάθησιν, όσαι προς τας χρήσεις και τας πράξεις τα της αρετής άχρηστον απεργάζονται το σώμα των ελευθέρων ή την διάνοιαν.

βάνουσον δ' έργον είναι δει τούτο νομίζειν και τέχνην ταύτην και μάθησιν, όσαι προς τας χρήσεις και τας πράξεις τα της αρετής άχρηστον απεργάζονται το σώμα των ελευθέρων ή την διάνοιαν.

Ποιο είναι το μέλλον των εργαστηρίων στην τεχνολογική εκπαίδευση;

Αθανάσιος Αλεξόπουλος
Ε.Τ.Ε.Π. Σ.Δ.Ο

Με αφορμή αφενός τη συμπλήρωση τριάντα χρόνων συνεχούς παρουσίας μου στο ΤΕΙ-Αθήνας και αφεντέρου τη σημερινή κατάσταση στο χώρο αυτό, έφερα στο νου μου στιγμές από την επαγγελματική μου ζωή ως Ειδικό Τεχνικό Προσωπικό (Ε.Τ.Π.) αλλά και προβληματίστηκα έντονα για το “πού πάμε;”, που έλεγε ο αείμνηστος ηθοποιός Βασίλης Αυλωνίτης.

Ο κλάδος που υπηρέτησα όλα αυτά τα χρόνια, το Ειδικό Τεχνικό Προσωπικό, ήταν, είναι και θα είναι ο βασικότερος πυλώνας για τη στήριξη της λειτουργίας του συνόλου των εργαστηρίων στην Τεχνολογική Εκπαίδευση. Όταν δημιουργήθηκαν τα ΤΕΙ με το Ν.1404/83, τα προσόντα των μελών του Ε.Τ.Π. ήταν πτυχίο δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Σχολές Εργοδηγών, Τεχνικών Λυκείων κ.λπ.). Η πολιτεία στα πλαίσια της ανωτατοποίησης με το Ν.2621/1998 προέβλεψε να αναβαθμίσει τα προσόντα των νέων μελών του κλάδου με πτυχία ΤΕΙ. Επίσης, με το Ν. 2817/2000 δόθηκε η δυνατότητα στα ήδη

υπηρετούντα μέλη μας να επιμορφωθούν παιδαγωγικά στην ΠΑΤΕΣ της ΣΕΛΕΤΕ για δύο εξάμηνα.

Μαζί με τις ανωτέρω αλλαγές που έγιναν για να έχουμε καλύτερα παρεχόμενες υπηρεσίες στα εργαστήρια, έπρεπε κατά τη γνώμη μου να έχει υπάρξει πρόβλεψη ώστε να μην προκύπτουν ελλείψεις προσωπικού στους χώρους αυτούς. Το πρόβλημα αυτό άρχισε να διαφαίνεται τα τελευταία χρόνια με τη μείωση των προσλήψεων, ώσπου διογκώθηκε όταν αυτές σταμάτησαν εντελώς και συνδυάστηκαν με τις αποχωρήσεις μελών του κλάδου λόγω συνταξιοδότησης.

Στο σημείο αυτό υπεισέρχεται ο προβληματισμός, αλλά και η ανησυχία όσων ενδιαφέρονται για το μέλλον της Τεχνολογικής Εκπαίδευσης. Κάποια στιγμή, και με το ρυθμό που γίνονται οι αποχωρήσεις των μελών του Ειδικού Τεχνικού Εργαστηριακού Προσωπικού (όπως μετονομάστηκε ο κλάδος με το Ν.4009/2011), τα εργαστήρια των ΤΕΙ, δεν θα έχουν πλέον την τεχνική υποστήριξη που τόσο

έχουν ανάγκη. Ας δούμε όμως πώς αποτυπώνονται όλα αυτά σε αριθμούς με ένα ενδεικτικό παράδειγμα:

α) τον Αύγουστο του 2004 τα υπηρετούντα μέλη Ε.Τ.Π. – ΤΕ στο ΤΕΙ-Αθήνας ήταν 108.

β) τον Ιανουάριο του 2015 τα υπηρετούντα μέλη Ε.Τ.Ε.Π – ΤΕ και Ε.ΔΙ.Π είναι 54 και 12 αντίστοιχα.

Και φυσικά αν ανατρέξουμε σε παλαιότερα στοιχεία θα δούμε, ότι η διαφορά υπηρετούντων μελών με αυτούς που αποχωρούσαν ήταν μικρότερη για τον απλούστατο λόγο ότι γίνονταν προσλήψεις.

Η κατάσταση αυτή μου θυμίζει τα ορεινά χωριά της ελληνικής υπαίθρου που ερημώνουν, γιατί ενώ οι μεγαλύτεροι σε ηλικία πεθαίνουν, δεν γεννιούνται παιδιά αφού δεν ζουν πλέον νέοι άνθρωποι σε αυτά.

Ο προβληματισμός μου αυτός πιστεύω, πως θα πρέπει να απασχολήσει όλα τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας της Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, διότι από τη μία ένας κλάδος συρρικνώνεται και από την άλλη υπάρχει ανησυχία για το γεγονός ότι από κάποια στιγμή και μετά τα εργαστήρια, δεν θα μπορούν να λειτουργήσουν χωρίς την παρουσία του τεχνικού προσωπικού, που δίνει στα εργαστήρια την οντότητα που τους αρμόζει.

Όλα τα παραπάνω δεν πηγάζουν μόνο από την εμπειρία που έχω αποκομίσει όλα αυτά τα χρόνια μέσα από την καθημερινή εργασία μου στα εργαστήρια του ΤΕΙ-Αθήνας, αλλά προέρχονται και από το χώρο του συνδικαλισμού, όπου είχα αναλάβει διάφορες θέσεις, όπως του Γραμματέα και Προέδρου του Συλλόγου Ε.Τ.Π. του ΤΕΙ-Αθήνας αλλά και μέλους του Δ.Σ. της

Ομοσπονδίας Συλλόγων Ελλάδας. Κατά τις επισκέψεις μου σε διάφορα Τεχνολογικά Ιδρύματα της χώρας με συναδέλφους της Ομοσπονδίας, είχα εντοπίσει ελλείψεις που υπήρχαν σε Ειδικό Τεχνικό Προσωπικό πολύ πριν ξεσπάσει η κρίση στη χώρα μας και για το λόγο αυτό η Ομοσπονδία μας είχε επανειλημμένα διαβιβάσει αιτήματα για προσλήψεις στο Υπουργείο Παιδείας

.
Αλλά και αφού είχε ξεσπάσει η κρίση θυμάμαι χαρακτηριστικά μια συνάντηση μεταξύ μελών της Ομοσπονδίας μας με τον αείμνηστο Ειδικό Γραμματέα του Υπουργείου Παιδείας κ.

Βασίλειο Παπάζογλου που πέραν των άλλων θεμάτων που του παραθέσαμε ήταν και αυτό των προσλήψεων νέων μελών. Αφού μας εξήγησε τις δυσκολίες που υπήρχαν στη χώρα λόγω της κρίσης, μας υποσχέθηκε ότι θα τηρηθεί η σχέση 5/1 που ισχύει για όλο το Δημόσιο και ότι οι προκηρύξεις που έχουν εγκριθεί, θα υλοποιηθούν. Ο χρόνος όμως μας έδειξε ότι ούτε αυτό έγινε και έτσι φτάσαμε στη σημερινή κατάσταση να υπάρχουν εργαστήρια χωρίς κανένα μέλος Ε.Τ.Ε.Π.

Παρόλα αυτά θέλω να πιστεύω πως κάποια στιγμή, έστω και την ύστατη, όλοι οι φορείς που εμπλέκονται στην Τεχνολογική Εκπαίδευση ακόμα και η Ομοσπονδία Ε.Π μέσα από τους δικούς της προβληματισμούς, το Υπουργείο Παιδείας αλλά και οι Πρόεδροι των ΤΕΙ μέσα από τις συνόδους τους θα αναλάβουν πρωτοβουλίες, ώστε να γίνουν μερικές προσλήψεις νέων μελών Ε.Τ.Ε.Π. για τα εργαστήρια των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων.

Χρήση και κατάχρηση του Ηλεκτρονικού Υπολογιστή και Διαδικτύου από τους σπουδαστές του ΤΕΙ Αθηνas

Σ. Τριανταφυλλίδου
Σ. Ντέμσια
Ε. Παπαγεωργίου
Κ. Ρούσου

χρήση

κατάχρηση

κάδος

Η χρήση του Ηλεκτρονικού Υπολογιστή και του διαδικτύου, αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικά εργαλεία, αλλά και προσφιλείς ασχολίες του σύγχρονου Έλληνα, που καταλαμβάνουν σημαντικό κομμάτι της καθημερινότητάς του. Το Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας (2010), επισημαίνει ότι για το έτος 2008, τα πρωτεία στη χρήση του διαδικτύου κατέχουν οι νεαροί άνδρες και κυρίως στις ηλικίες 16-20 ετών, τα άτομα υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου και οι κάτοικοι των αστικών κέντρων.

Ανάμεσα στον νεανικό πληθυσμό, τα άτομα που σπουδάζουν θεωρούνται ιδιαίτερα επιρρεπή στην παθολογική χρήση και εξάρτηση από τον Η/Υ και το διαδίκτυο (Morahan-Martin & Schumacher, 2000, Widynato & Griffiths, 2006), για διάφορους λόγους, μεταξύ των οποίων η αυξημένη πρόσβαση και η συχνή επαφή με το διαδίκτυο λόγω των σπουδών τους (Leung & Lee, 2012), η ύπαρξη ελεύθερου χρόνου, αλλά και οι θετικές

τους προσδοκίες τους από τη χρήση του Η/Υ και του διαδικτύου, καθώς οι σημερινοί σπουδαστές έχουν μεγαλώσει με την τεχνολογία των Η/Υ, την οποία και αντιλαμβάνονται ως ένα πρόνομο για την πρόσβαση σε πληροφορίες, κοινωνικές δραστηριότητες κ.λπ. (Kandell, 1998).

Οι πρόσφατες εκτιμήσεις της επικράτησης της εξάρτησης από το διαδίκτυο στους φοιτητικούς πληθυσμούς, κυμαίνονται από 0,8% στην Ιταλία, έως 9,8% στις Η.Π.Α και 18,3% στη Μεγάλη Βρετανία (Kuss, Griffiths & Binder, 2013). Στη χώρα μας, σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 514 φοιτητές του ΕΚΠΑ και του Παντείου Πανεπιστημίου (Τσουβέλας & Γιωτάκος, 2011), προέκυψε ότι το 26% των φοιτητών είχαν μεγάλες πιθανότητες να αναπτύξουν παθολογική εμπλοκή με το διαδίκτυο, ενώ το 3,5% είχε ήδη εμφανίσει ανάλογα συμπτώματα, ενώ σε έρευνα σε 1876 φοιτητές ελληνικών Πανεπιστημίων (Frangos, Frangos & Kiohos,

2010), τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 23,1% και 11,6%, αντίστοιχα.

Επιπλέον, η παθολογική χρήση του διαδικτύου σε φοιτητικούς πληθυσμούς έχει συσχετιστεί με αυξημένο αίσθημα μοναξιάς και περισσότερα προβλήματα στην καθημερινή ζωή (Morahan-Martin & Schumacher, 2000), χαμηλή αυτοεκτίμηση (Niemz, Griffins & Banyard, 2005), χαμηλή ακαδημαϊκή επίδοση (Frangos, Frangos & Kiohos, 2010, Young, 1998), ενδοστρέφεια (Caplan et al., 2009) και αυξημένα επίπεδα κατάθλιψης (Fortson, Scotti, Chen, Malone & Del Ben, 2007), κυρίως για τους άνδρες (Ko, Yen, Chen, Chen & Yen, 2008). Συσχετίσεις εντοπίστηκαν επίσης με την ύπαρξη εξωτερικής εστίας ελέγχου και πιο συγκεκριμένα με την πεποίθηση ότι η έκβαση των γεγονότων καθορίζεται από την τύχη (Chak & Leung, 2004).

Με βάση τα προαναφερόμενα δεδομένα, η Κοινωνική Συμβουλευτική Υπηρεσία του ΤΕΙ Αθηνas έκρινε απαραίτητη τη διερεύνηση της εμπλοκής των σπουδαστών με τον Η/Υ και το διαδίκτυο και την ανίχνευση της έκτασης του φαινομένου παθολογικής εμπλοκής, αλλά και την πρόληψη και εκπαίδευση των σπουδαστών του Ιδρύματος προκειμένου να προαχθεί η υγιής ενασχόληση.

Για το λόγο αυτό, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2013-2014, διεξήγαγε έρευνα με τίτλο «Χρήση Ηλεκτρονικού Υπολογιστή και παθολογική εμπλοκή με το Διαδίκτυο σε δείγμα σπουδαστών του ΤΕΙ Αθηνas», με σκοπό τη μελέτη της συμπεριφοράς των σπουδαστών/στριών σχετικά με τη χρήση του Η/Υ και του διαδικτύου, ανάλογα με τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά, καθώς και την προσέγγιση του φαινομένου της πιθανής κατάχρησής τους.

Για τη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων, χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο βασισμένο στην κλίμακα εθισμού στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές ΚΕΕΦΥ (Σιώμος, Φλώρος, Μουζάς & Αγγελόπουλος, 2009). Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο εκτιμά τέσσερις διαστάσεις εθισμού, ήτοι: (α) την υπερβολική χρήση του Η/Υ, (β) την εξάρτηση από τον Η/Υ, (γ) την παραμέληση της εργασίας και (δ) την παραμέληση της κοινωνικής ζωής.

Στη μελέτη έλαβαν μέρος 403 σπουδαστές/στριες του ΤΕΙ Αθηνas με μέσο όρο ηλικίας 20,56, εκ των οποίων το 27,3% ήταν άνδρες ενώ το 72,7% γυναίκες. Το δείγμα προήλθε από όλες τις σχολές, τα τμήματα των σχολών και τα εξάμηνα σπουδών και του ΤΕΙ Αθηνas.

Η συμμετοχή ήταν εθελοντική και η συμπλήρωση των ερωτηματολογίων έγινε στους χώρους του Ιδρύματος υπό την παρουσία των ερευνητών. Με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας, 32% του δείγματος διατρέχει κίνδυνο παθολογικής εμπλοκής και 1,8% θα μπορούσαν να θεωρηθούν εθισμένοι. Τα ποσοστά αυτά ενδέχεται να είναι πολύ μεγαλύτερα στην πραγματικότητα, καθώς οι φοιτητές με σοβαρά συμπτώματα εθισμού από τον Η/Υ και το διαδίκτυο, μπορεί να μην εμφανίζονται συχνά στη σχολή τους -και άρα να μην είχαν ανάλογες ευκαιρίες συμμετοχής στην έρευνα.

Όσον αφορά στην εκτίμηση των συμμετεχόντων σπουδαστών για το κατά πόσο οι ίδιοι νιώθουν εθισμένοι στη χρήση του διαδικτύου, το 77,1% εκτίμησαν ότι δεν είναι εθισμένοι, ενώ το 22,9% θεωρούσαν τον εαυτό εθισμένο από το διαδίκτυο, που σημαίνει ότι βίωναν κάποια υποκειμενικά αισθήματα ανησυχίας ή ενόχλησης από την ενασχόλησή τους με αυτό. Επιπλέον, οι σπουδαστές

Επιλεγμένη βιβλιογραφία

Caplan, S.E., Williams, D., & Yee, N. (2009). Problematic Internet use and psychosocial well-being among MMO players. *Computers in Human Behavior*, 25(6): 1312-1319.

Chak, K., & Leung, L. (2004). Shyness and locus of control as predictors of Internet addiction and Internet use. *CyberPsychology & Behavior*, 7(5): 559-570.

Fortson, B.L., Scotti, J.R., Chen, Y., Malone, J., & Del Ben, K.S. (2007). Internet use, abuse, and dependence among students at a southeastern regional university. *Journal of American College Health*, 56(2): 137-144.

Frangos, C., Frangos, C., & Kiohos, A. (2010). Internet addiction among Greek University Students: Demographic associations with the phenomenon, using the Greek version of Young's Internet Addiction Test. *International Journal of Economic Sciences and Applied Research*, 3(1): 49-74.

Kandell, J.J. (1998). Internet addiction on campus: The vulnerability of college students. *CyberPsychology & Behavior*, 1(1):11-17.

Ko, C., Yen, J., Chen, C.S., Chen, C.C., & Yen, C. (2008).

Psychiatric comorbidity of Internet addiction in college students: An interview study. *CNS Spectr.*, 13(2): 147-153.

Kuss, D.J., & Griffiths, M.D. (2011). *Online social networking and addiction – A review of the psychological literature. International Journal of Environmental Research and Public Health*, 8(9): 3528-3552.

Kuss, D.J., Griffiths, M.D., & Binder, J.F. (2013) *Internet addiction in students: Prevalence and risk factors. Computers in Human Behavior*, 29(3): 959-966.

Leung, L., & Lee, P.S.N. (2012) *The influences of information literacy, internet addiction and parenting styles on internet risks. New Media & Society* 14(1): 117-136.

Morahan-Martin, J. & Schumacher, P. (2000). *Incidence and correlates of pathological Internet use among college students. Computers in Human Behavior* 16(1): 13-29.

Niemz, K., Griffiths, M., & Banyard, P. (2005). *Prevalence of pathological Internet use among university students and correlations with self-esteem, the general health questionnaire (GHQ), and disinhibition. CyberPsychology & Behavior* 8(6): 562-570.

που θεωρούσαν ότι είναι εθισμένοι στη χρήση του διαδικτύου, είχαν στατιστικώς σημαντικά υψηλότερα σκορ σε όλες τις διαστάσεις της κλίμακας της εξάρτησης από τον Η/Υ και το Διαδίκτυο.

Αρκετοί συγγραφείς έχουν εστιάσει στις δραστηριότητες που ασκούνται μέσω του διαδικτύου, υποστηρίζοντας ότι δεν είναι το ίδιο το μέσο (Η/Υ), αλλά οι συγκεκριμένες δραστηριότητες που έχουν δυναμικά εθιστικό χαρακτήρα όπως η συμμετοχή σε online παιχνίδια και σε δραστηριότητες κοινωνικής δικτύωσης και ανταλλαγής μηνυμάτων (Kuss & Griffiths, 2011, Kuss, Griffiths & Binder, 2013).

Ο βασικότερος λόγος χρήσης του διαδικτύου για την ευρεία πλειοψηφία των σπουδαστών που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα, ήταν η ψυχαγωγία (87.3%), ωστόσο εξίσου υψηλά ποσοστά δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για την αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με τις σπουδές (82.3%), ή και σχετικά με προσωπικά ενδιαφέροντα (80.1%). Ακολουθεί η κοινωνική δικτύωση (62.7%) και η επικοινωνία μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, (57.7%), οι αγορές προϊόντων (25.1%), η αναζήτηση πορνογραφικού υλικού (15.9%) και τέλος τα τυχερά παιχνίδια (6.2%).

Προέκυψε πως η χρήση του διαδικτύου με κύριο σκοπό τη συλλογή πληροφοριών για προσωπικά ενδιαφέροντα δεν φαίνεται να συσχετίζεται με τα σκορ στην κλίμακα της εξάρτησης. Αντίθετα, όσοι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο είτε για διασκέδαση και κοινωνική δικτύωση, είτε για ενασχόληση με τυχερά παιχνίδια και πορνογραφία, εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά και στις τέσσε-

ρεις διαστάσεις της κλίμακας εθισμού στους Η/Υ.

Τέλος, οι σπουδαστές που δηλώνουν πως κάνουν χρήση του διαδικτύου για την αγορά προϊόντων, παρουσιάζουν σημαντική άνοδο στην κλίμακα της παραμέλησης τόσο της εργασίας, όσο και της κοινωνικής ζωής. Ένα ανάλογο εύρημα εντοπίστηκε για πρώτη φορά στην έρευνα των Kuss, Griffiths και Binder (2013), οι οποίοι βρήκαν ότι η συχνή ενασχόληση με αγορές μέσω διαδικτύου αυξάνει την πιθανότητα εξάρτησης κατά 81%.

Ζητώντας από τους συμμετέχοντες σπουδαστές να εκτιμήσουν τις βασικές καταστάσεις και συναισθήματα που, κατά την άποψή τους, επικιεύρουν να αντιμετωπίσουν μέσω της χρήσης του διαδικτύου, υψηλά ποσοστά συγκέντρωσε η αντιμετώπιση των αισθημάτων ανίας (42,9%) και η αντιμετώπιση των αισθημάτων μοναξιάς (24,3%). Το 18,9% ανέφερε τη χρήση του διαδικτύου για την ανακούφιση του άγχους και της έντασης και το 16,7% την αντιμετώπιση της θλίψης. Η χρήση του διαδικτύου ως «πρόφραση» για την αναβολή υποχρεώσεων, αναφέρθηκε από το 14,3% των συμμετεχόντων, ενώ το 11,7% χρησιμοποίησε το διαδίκτυο ως καταφυγή μετά από συγκρούσεις με άλλα πρόσωπα.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας προέκυψε επίσης, πως υπάρχει μια στατιστικώς σημαντική αρνητική σχέση μεταξύ της ηλικίας των χρηστών και της εξάρτησης από τον Η/Υ, με τους σπουδαστές μεγαλύτερης ηλικίας να παρουσιάζουν χαμηλότερα σκορ έλλειψης αυτοελέγχου στη χρήση του Η/Υ και του Διαδικτύου. Στατιστικώς σημαντική αρνητική σχέση εντοπίστηκε και μεταξύ ηλικίας

έναρξης της χρήσης Η/Υ και της εξάρτησης από τον Η/Υ, με τους σπουδαστές που ξεκίνησαν να ασχολούνται με τον Η/Υ σε μεγαλύτερη ηλικία, να παρουσιάζουν χαμηλότερα ποσοστά εξάρτησης από αυτόν. Επιπλέον, στατιστικώς σημαντική αρνητική σχέση παρουσιάζεται και μεταξύ της ηλικίας έναρξης της χρήσης Η/Υ και της παραμέλησης της κοινωνικής ζωής. Ειδικότερα, οι σπουδαστές που ξεκίνησαν να ασχολούνται με τον Η/Υ σε μεγαλύτερη ηλικία, φαίνεται να παραμελούν λιγότερο την κοινωνική τους ζωή προκειμένου να ασχολούνται με αυτόν.

Σε σύγκλιση με τα ευρήματα άλλων ερευνών (ενδεικτικά, βλ. Frangos, Frangos & Kiohos, 2010, Morahan-Martin & Schumacher, 2000), διαπιστώθηκε πως τα σκορ εξάρτησης από τον Η/Υ και της παραμέλησης της εργασίας και της κοινωνικής ζωής λόγω της ενασχόλησης με τον Η/Υ, είναι σημαντικά υψηλότερα στα αγόρια απ' ό,τι στα κορίτσια του δείγματος.

Τέλος, από τα αποτελέσματα προκύπτει πως τόσο η παραμέληση της κοινωνικής ζωής όσο και της εργασίας, αλλά και η εξάρτηση από τον Η/Υ, διαφέρουν σημαντικά ανάλογα με τη σχολή φοίτησης των σπουδαστών του ΤΕΙ Αθήνας που συμπεριλήφθηκαν στο δείγμα με τη ΣΤΕΦ και τη ΣΔΟ να προηγούνται σε ποσοστά εξάρτησης από τις άλλες σχολές.

Εν κατακλείδι, τα ερευνητικά ευρήματα αντικατοπτρίζουν τη σημαντική επιρροή του Η/Υ και του διαδικτύου σε ποικίλες πτυχές της καθημερινής ρουτίνας, της κοινωνικής ζωής, της παραγωγικότητας και του ψυχισμού των συμμετεχόντων, αλλά και την επιρρέπεια ενός αριθμού σπουδαστών στον διαδικτυακό εθισμό. Οι διεθνείς

διαπιστώσεις ότι το φαινόμενο έχει κατά τα τελευταία χρόνια αυξητική πορεία, προκαλούν την ανησυχία των ειδικών ψυχικής υγείας, συμπεριλαμβανομένης της Κοινωνικής Συμβουλευτικής Υπηρεσίας, η οποία θέτει ως στόχο για το ακαδημαϊκό έτος 2015-2016, την περαιτέρω διερεύνηση του θέματος για τον εντοπισμό ευάλωτων ομάδων σπουδαστών, καθώς και τον σχεδιασμό παρεμβάσεων για ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και πρόληψη στο χώρο του ΤΕΙ Αθήνας.

Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας (2010). Ταυτότητα χρηστών Internet στην Ελλάδα. Ανάκτηση 20-10-2014 από: http://www.startupgreece.gov.gr/sites/default/files/Y14EEU_A100312_TX_%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%AF%CE%BB%20%CF%87%CF%81%CE%B7%CF%83%CF%84%CF%8E%CE%BD%20Internet.pdf

Σιώμος Κ.Ε., Φλώρος Γ.Δ., Μουζάς Ο.Δ., Αγγελόπουλος Ν.Β. (2009). *Στάθμιση κλίμακας μέτρησης του εθισμού των εφήβων στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Ψυχιατρική*, 20: 222-232.

Τσουβέλας, Γ. & Γιωτάκος, Ο. (2011). *Χρήση διαδικτύου και παθολογική εμπλοκή με το διαδίκτυο σε δείγμα φοιτητών. Ψυχιατρική* 22: 221-230.

Young, K. (1998). *Caught in the Net. New York: Wiley*

Widyanto, L., & Griffiths, M. (2006). *Internet addiction: A critical review. International Journal of Mental Health and Addiction*, 4: 31-51.

Νεοκλασικισμός: Έθνος και Ρομαντισμός

(με αφορμή την έκθεση «Ελληνική Αναγέννηση: Αρχιτεκτονική του Θεόφιλου Χάνσεν»)

Δρ ΦΩΤΗΣ ΚΑΓΓΕΛΑΡΗΣ
Διδάκτωρ Ψυχοπαθολογίας
Univ. de Paris
Επιστημονικός Συνεργάτης,
Τμήμα Φωτογραφίας
και Οπτικοακουστικών
ΣΚΣ, ΤΕΙ Αθήνας

Κάθε έργο τέχνης λέει, αφενός ο Λακάν και ο Μπαντιού- κι όχι μόνο- και αφετέρου με τον δικό του τρόπο ο Μπαρτ είναι διαχείριση του κενού. Στο παράδειγμα του Μπαρτ το κενό του Τόκυο εξουσιοδοτεί υπαρκτικά την πόλη να είναι. Το Τόκυο αλλά και σχεδόν κάθε πόλη είναι κτισμένο πέριξ του κενού, πάνω στο κενό, αφήνει ένα κενό, την κεντρική πλατεία, την Plaza Des Armas, την πλατεία Συντάγματος στα καθ' ημάς ή την πλατεία του Κορνήλιου Κουτ στη Λιμνούπολη. Ο Λακάν από μια άλλη οπτική, μας λέει επίσης ότι, το έργο τέχνης είναι η διαχείριση του κενού. Πέριξ του κενού υπάρχει το βάζο του οποίου θεμελιώδης συνθήκη είναι το κενό ως προϋπόθεση της ανάδειξης της ύλης του.

Η διαχείριση του κενού στη νεωτερικότητα έχει να κάνει με την έννοια του υποκειμένου, του καρτεσιανού υποκειμένου το οποίο δεν καλύπτει το κενό με μια εκκλήσις. Το καρτεσιανό υποκείμενο είναι εγκοσμιοποιημένο, γι' αυτό και η δυσκολία του στη διαχείριση του κενού όταν δεν υπάρχει ο Θεός να καλύπτει τα πάντα. Αλλά, αυτό βέβαια που μας ενδιαφέ-

ρει είναι η μορφή. Γιατί αυτή η μορφή είναι στην περίπτωση μας ο Νεοκλασικισμός;

Ξέρουμε ότι μετά τον Μεταμοντερνισμό υπήρξε ένα κενό. Ζήσαμε ένα κενό, ένα τίποτα, ένα τρόπο κενού, τον ζούμε ακόμα. Μήπως ο Νεοκλασικισμός είναι η αντίδραση στον τρόπο που προηγήθηκε; Μήπως η ρωγμή που άρχισε με τις «Δεσποινίδες της Αβινιόν», δηλαδή η ρωγμή στην βεβαιότητα για τον κόσμο μεγάλωσε ανεξέλεγκτα; Και συνεχίζει να μεγαλώνει χωρίς λόγο, παρά τις μάταιες προσπάθειες του Κέιτζ με την σιωπή και του Μάλεβιτς με το «Τετράγωνο» να ανακόψουν αυτή την εξέλιξη, η οποία πια δεν λέει τίποτα, δεν οδηγεί πουθενά, απλώς σχολιάζει, ειρωνεύεται, κλείνεται στον εαυτό της, υποστρέφεται αυτιστικά, όπως ο αυτισμός αυτός εκφράστηκε με τον Κουνς και τον Ράουσμπερνγκ. Ένας κόσμος που παράγει μη-νόημα, που δεν παράγει παρά για να παράγει μη-νόημα. Όπως οι Αγορές σήμερα, δεν σκοπεύουν στο κέρδος ως νόημα αλλά στην αύξηση του κέρδους χωρίς νόημα, έτσι, επειδή δεν γίνεται αλλιώς. Ένας κόσμος, λοιπόν, χωρίς

νόημα, ένας κόσμος εφιαλτικός που μας φέρνει αντιμέτωπους με το λακωνικό πραγματικό.

Μήπως η τελευταία κραυγή κινδύνου μετά από εκείνες του Μουνκ και του Ροντέν είναι η κραυγή του Μπέικον όπου όχι τυχαία ο κραυγάζων είναι ο Πάπας Βονιφάτιος, δηλαδή ο εκπρόσωπος του Θεού, που έχει πεθάνει με τις ευχές του Νίτσε;

Μήπως το κενό, λοιπόν, που προκύπτει μετά την μεταμοντέρνα εποχή δεν είναι το κενό της διαχείρισης, το κενό ως προϋπόθεση της δημιουργίας, αλλά ένα κενό που σαν μαύρη διαστημική τρύπα κινδυνεύουμε να μας καταβροχθίσει;

Και τι καλύτερη αντίδραση σε αυτό από το να επιστρέψουμε στο κλασικό ωραίο, αυτό που διαβεβαιώνει, το κλασικό ως φάρμακο στο χανγκόβερ της προηγούμενης νύχτας. Μια εξαγορά της ενοχής. Το κλασικό ως ένα τραυμαπλάστ, μια επούλωση της ψευδούς χεικελιανής συνείδησης, πατώντας σε ένα στέρεο και αιώνιο έδαφος και όχι στην ζιζεκική έρημο του πραγματικού.

Μια ανάγκη, λοιπόν, να ψυχάσει η ψυχή μας, να κοιταχτούμε σ' αυτό που δημιουργούμε, σ' ένα καθρέφτη. Επιτέλους ένας καθρέφτης, μια επανεκκίνηση του «σταδίου του καθρέφτη» όπου ο άνθρωπος θα βλέπει το πρόσωπό του να μην κινδυνεύει να χαθεί στο κενό. Να βλέπει το πρόσωπό του ακόμα κι αν δεν είναι αγγελικά πλασμένο όπως θέλει να το παρουσιάσει ο Κλασικισμός ως καθρέφτη του εαυτού του. Ακόμα κι αν ο καθρέφτης αυτός αποκρύπτει την πραγματική φύση του ανθρώπου, τη δαιμονική, την τερατώδη, την ανελέητη έτσι όπως ακούστηκε από

τον Φουκώ ή την περίφημη έκθεση στο Παρίσι «Η ζωγραφική ως έγκλημα». Έναν καθρέφτη να μην βλέπει ο άνθρωπος την φύση του παρ' ότι αυτή υπαγορεύει την αντίδραση και την καταφυγή στο ωραίο και κλασικό. Το καρτεσιανό υποκείμενο, λοιπόν, έχοντας δυσκολία στη διαχείριση του κενού, στις περιόδους κρίσης καταφεύγει στις έτοιμες αξίες του κλασικού για να δώσει λύση στην αγωνία της ταυτότητας.

Στο σημείο αυτό οφείλουμε να αποδώσουμε το πλαίσιο της πρώτης εποχής που ο Νεοκλασικισμός αναδύεται.

Ο Νεοκλασικισμός είναι τέκνο του Ρομαντισμού, φύεται την ίδια εποχή με το μεγάλο κίνημα του Ρομαντισμού, την πιο ριζοσπαστική αναζήτηση που γνώρισε ποτέ η ιστορία της ανθρωπότητας, η τέχνη και η ζωή. Του Ρομαντισμού ο οποίος υπήρξε ο ιδανικός θεραπευτής του απόλυτου.

Πραγματικά, η εικόνα του Πικάσο εκατό χρόνια μετά, ωχριά όταν βγάζει βόλτα την Εσμεράλδα στην Μονμάρτη, μπροστά στον Νερβάλ όταν εκατό χρόνια πιο πριν βγάζει βόλτα στις λεωφόρους τον αστακό του. Το γνωρίζουμε, ο Ρομαντισμός είναι η κοιτίδα για ότι πιο πρωτοποριακό και αντιφατικό γνώρισε η ανθρωπότητα. Οτιδήποτε ακολουθεί στη συνέχεια έλκει την καταγωγή του από εκεί. Από τον Χέγκελ και τον Φίχτε ως τον Μπρετόν και τον Τζαρά, από τον Γκρόπιους και τον Τσούμι ως τους Καταστασιακούς, τους Αξιονίστ, την Αμπράμοβιτς και τον Στοκκάουζεν που διατείνεται ότι η «πτώση των δίδυμων πύργων» είναι το απόλυτο έργο τέχνης. Είναι ταυτόχρονα ο Χίτλερ αλλά και οι δυνάμεις της κοινωνικής απελευθέρωσης. Ο

Ρομαντισμός είναι η έκφραση του αδύνατου και μάταια απόλυτου αλλά που οφείλουμε να είμαστε εκεί.

Ο Ρομαντισμός είναι το ξεσπάσμα ενάντια στην τακτοποίηση του Διαφωτισμού και του Ορθού Λόγου, που πίστευαν ότι αλλιώς ο κόσμος θα ήταν χαώδης. Ε, αυτό το χαώδες του κόσμου διεκδικεί ο Ρομαντισμός. Την άρνηση της ενότητας και της αρμονίας. Δεν θέλει περισσότερη αλήθεια, θέλει περισσότερη μαγεία.

Μύθοι όπως το έθνος, ο θαυμασμός για τις μειονότητες, τα μακρινά ταξίδια, ο εξωτισμός, οι συλλογές, μέχρι εκεί που πάει το απόλυτο, το ανέφικτο και το μάταιο αναδύονται. Η αναζήτηση της ετερότητας στην πιο απόλυτη μορφή της. Ο Ρομαντισμός είναι μια επίκληση του λακανικού πραγματικού, να ξαναπάρει θέση στη ζωή μας μετά τον αποκλεισμό του από τον Ορθό Λόγο. Να διεισδύσει μέσα στο συλλογικό φαντασιακό σαν αντίδραση στην ερημία της επιστήμης και της πραγματικότητας, του προκαθορισμένου νοήματος και της έτοιμης ζωής. Είναι την ίδια εποχή που ο Πινέλ βγάζει τις αλυσίδες από τους τρελούς, αλλά, κατ' αντιδιαστολή και η εποχή της ανακάλυψης της φωτογραφίας που σαν το Νεοκλασικισμό, μας υποσχέθηκε επίσης την αθανασία και την αιωνιότητα. Λίγο αργότερα καταφθάνει η εποχή της ψυχανάλυσης η οποία καλεί το υποκείμενο της πηθικής να εκφραστεί αλογόκριτα.

Σ' αυτό το φυτώριο ανθεί ο Νεοκλασικισμός, που σαν γνήσιο άνθος του Ρομαντισμού, διεκδικεί το απόλυτο. Αλλά, ας προσέξουμε την αντίφαση: το απόλυτο μεν με όρους κλασικού δε, ένα υβρίδιο γεννημένο με τον Ρομαντισμό, έκφραση της συνείδησης του Ρομαντισμού αλλά μιας

συνείδησης που φοβήθηκε την ύπαρξη της και αναζητά να αγκυροβολήσει με ασφάλεια στο στέρεο λιμάνι του διαχρονικού κάλους. Το απόλυτο του Νεοκλασικισμού ενάντια στο απόλυτο του Ρομαντισμού παρότι από αυτόν αρδεύεται.

Αν ρίξουμε μια ματιά στη φιλοσοφία εκείνης της περιόδου θα δούμε ότι μέσω του Χέγκελ και της «Αισθητικής» του, δηλαδή, ουσιαστικά μέσω της εξέλιξης του πνεύματος- έτσι όπως μας την έδωσε στην «Φαινομενολογία» του αλλά κατ' αρχάς στη «Λογική»-, και στην τελική του μορφή με τη θρησκεία, τη φιλοσοφία και την τέχνη, μέσω του Χέγκελ, λοιπόν, και της άποψής του για το κλασικό ιδεώδες -παρ' ότι τοποθετεί την αρχιτεκτονική ως τελευταία των τεχνών επειδή ακριβώς η φύση της δεν της επιτρέπει να υπερβεί την φύση της και να οδηγηθεί προς το απόλυτο πνεύμα: η αρχιτεκτονική άπτεται της γης σαν το μουσούδι του ζώου-ωστόσο, το πνεύμα τελειοποιείται κι εκεί μέσω του κλασικού ιδεώδους. Αλλά, αυτό ακριβώς δεν είναι το άνοιγμα της πόρτας στον νεοκλασικισμό της εποχής; Πράγματι, υπάρχει μια ισχυρή νεοκλασικιστική επανάκαμψη στη φιλοσοφία και κατά συνέπεια στην τέχνη όπως μας την παραδίδει ο Καντ με την έννοια του Υψηλού στην τρίτη Κριτική του, και κατά πρόεκταση της πλατωνικής μίμησης της φύσης ως προϋπόθεση πάσας τέχνης. Άρα, το νεοκλασικό έργο ως κατεξοχήν πρότυπο μίμησης της αιώνιας αρμονίας της φύσης.

Επισημαίνουμε ένα ακόμα παράδοξο στο χώρο της φιλοσοφίας ανάλογο με εκείνο στο χώρο της τέχνης. Την ίδια εποχή με την άνθιση της νεοκλασικιστικής φιλοσοφίας ανθεί

επίσης η φιλοσοφία του Φίχτε, του Σέλλινγκ, του Σλένγκελ, δηλαδή των εκπροσώπων του Ρομαντισμού με προεξάρχοντα τον ίδιο τον Χέγκελ και την αναζήτηση του απόλυτου του πνεύματος.

Εκείνη την εποχή το τμήμα του Ρομαντισμού πληρώθηκε ακριβά. Η απόλυτη ελευθερία μέσα στην υπέρβαση της ταυτότητας και στο κυνήγι της ετερότητας επιφέρει μια μοναχικότητα, θραύει την συλλογικότητα, ο άνθρωπος μόνος χωρίς Θεό, χωρίς τον Άλλον, ο Άλλος είναι ο καθρέφτης του, «ο Άλλος είμαι εγώ» έλεγε ο Ρεμπώ.

Έτσι, ο Νεοκλασικισμός εκείνη την περίοδο, τέκνο του Ρομαντισμού ο ίδιος, είναι ταυτόχρονα ένας «αμυντικός μηχανισμός του εγώ» του Ρομαντισμού ενάντια στην αυτοπαγίδευσή του. Μ' αυτήν την έννοια η δημιουργία του Νεοκλασικισμού είναι η απευθείας συνομιλία με τον δημιουργό Θεό όπου Θεός είναι το ίδιο το υποκείμενο. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην γλυπτική αποφεύγεται επιμελώς η ρυτίδωση του δέρματος γιατί αυτό θα μιλούσε για τον χρόνο, άρα το πεπερασμένο, το φθαρτό το ανθρώπινο. Ο άνθρωπος, μέσω της εξέλιξης του Ρομαντισμού με τις διάφορες μορφές του, στη σύγχρονη εποχή αντίκρισε ακριβώς αυτό που η τέχνη επιμελείται να αποκρύψει, να μας προστατέψει: από το αποτρόπαιο πρόσωπο του κενού, λέγοντάς μας «αν θέλεις να δεις κάτι δεξ αυτό», δηλαδή το έργο τέχνης. Καταλαβαίνουμε έτσι τη φράση του Αντόρνο: «Τι νόημα έχει η τέχνη όταν έχεις δει το Άουσβιτς;»

Σήμερα, ο Νεοκλασικισμός είναι ένα αντιστάθμισμα στον Μεταμοντερνισμό,

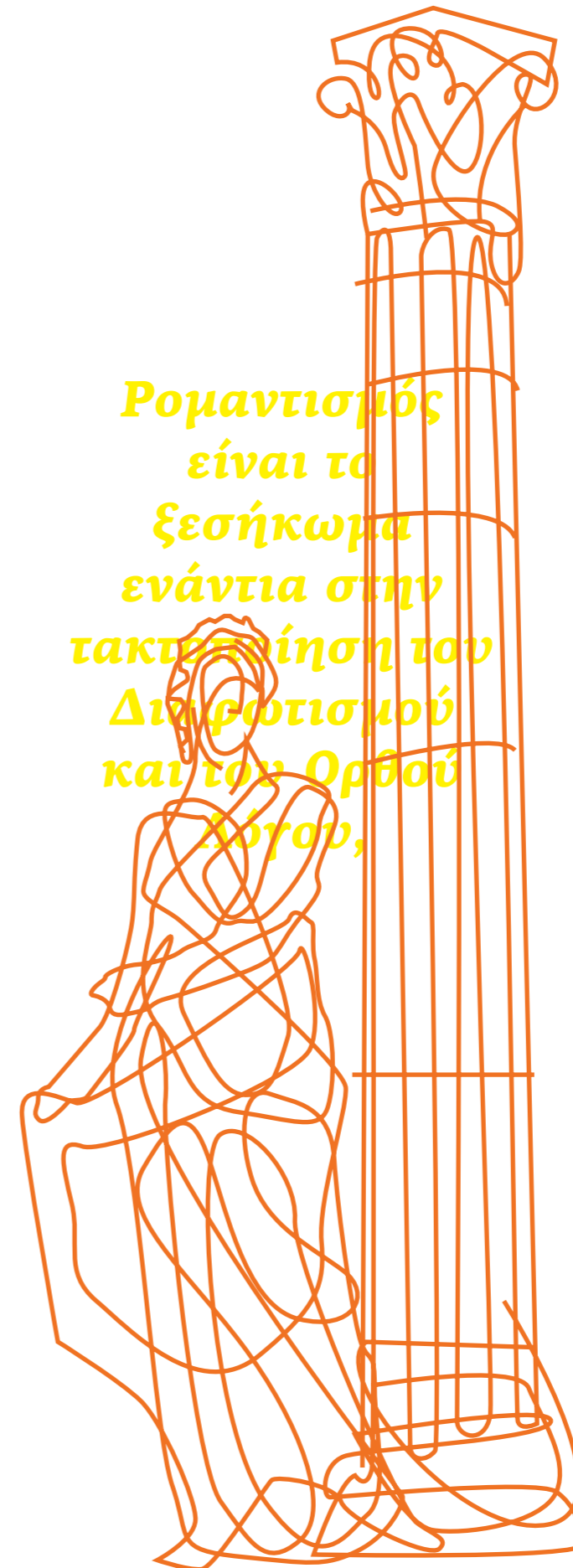
μία προσγείωση, να επανεβρεθεί το υποκείμενο μέσα στην απόττητα του κόσμου, στην μορφή του όλου, στα πρωτογενή Γκεστάλτ επιβεβαιωτικά σχήματα. Να μπορεί να επανέρει, όπως είπαμε, την εικόνα του, επανεκκινώντας από το «στάδιο του καθρέφτη» που του παρέχει ο Νεοκλασικισμός ως το όλον του κόσμου.

Το μεταμοντέρνο υποκείμενο μπορεί να μην φοβήθηκε να κοιτάξει την χαϊντεγκεριανή ανεσιτότητα, να μην φοβήθηκε να ενσαρκώσει το σαρκικό άχρηστο πάθος, να αντικρίσει τους ίδιους του τους φόβους και να τους σχολιάσει ή να τους ειρωνευτεί. Αλλά, με τι τίμημα! Η ντεριντιανή διαφορά ίπταται πια ασθμαίνουσα πάνω από κάθε κείμενο αναβάλλοντας διαρκώς το νόημα μέσα στην ανάγνωση της επόμενης ανάγνωσης, δηλαδή, μιας ανάγνωσης που δεν συναντά το κείμενο, μιας ανάγνωσης που δεν συμβαίνει ποτέ.

Θα λέγαμε, ότι το μεταμοντέρνο υποκείμενο επιχείρησε μια κατάδυση στο λακανικό πραγματικό, μια συνάντησή με το χεγκελιανό πράγμα, που όμως έντρομο επιζητά στη συνέχεια την ανάδυσή του και την προσφυγή στο συμβολικό σύμπαν.

Και στην Ελλάδα σήμερα; Φαίνεται να συνάδουν δύο φαινόμενα: Και ο εθνικισμός ως παλινδρόμηση στην αναζήτηση μιας ταυτότητας και η κούραση από το μεταμοντέρνο, όσο βέβαια μπόρεσε να εισβάλλει το μεταμοντέρνο.

Δεν είναι τυχαίο, ίσως, το γεγονός ότι πρώτη έκθεση με σχέδια της νεοκλασικής αντίληψης για την τέχνη συμβαίνει το 1938: κρίση, δικτατορία Μεταξά, άνοδος του φασισμού στην

Ρομαντισμός
είναι το
ξεσήκωμα
ενάντια στην
τακτοποίηση του
Διαφωτισμού
και του Ορθού
Λόγου,

Ευρώπη, παραμονή του μεγάλου πολέμου, έχει προηγηθεί η «Γκουέρνικα». Μία ανάλογη περίοδο με την σημερινή: περίοδος κρίσης, χωρίς πολιτική ταυτότητα, υψηλή λαϊκιστική ρητορική, αδιέξοδα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά, υπαρξιακά, άνοδος του νεοφασισμού, κ.λπ.

Θα λέγαμε, ωστόσο, ότι ο Νεοκλασικισμός είναι συνοδοιπόρος με την εθνική ταυτότητα όχι μόνο στην Ελλάδα, που κατά κάποιο τρόπο δικαίως μετά την Επανάσταση επιζητούσε τον αυτοπροσδιορισμό της στην εύκολη και αμφίδρομη σχέση της με την αρχαιότητα. Η συνοδοιπορία αυτή, εθνικότητας και νεοκλασικισμού, εμφανίζεται σε κάθε απόπειρα προσδιορισμού εθνικής ταυτότητας στον δυτικό κόσμο -και μάλιστα όχι μόνο στον δυτικό κόσμο- όπως στη Γερμανία με την «Βαλχάλα», όπου ο αυτοκράτορας Λουδοβίκος έλεγε επί λέξει ότι κάθε γερμανός οφείλει να επισκεφθεί την «Βαλχάλα» αλλά και να αισθανθεί περισσότερο γερμανός στη συνέχεια, ή αντίστοιχα ο Σουφλό θέλοντας να προσδιορίσει την εθνική ταυτότητα καταφεύγει στον ίδιο ρυθμό για να υλοποιήσει το Πάνθεον, δηλαδή την αθάνατη συλλογική εθνική ψυχή που εκπροσωπείται από τα ονόματα των μεγάλων ανθρώπων της Γαλλίας. Και βέβαια, όχι τυχαία ο Νεοκλασικισμός ήταν το «στυλ προφερέ» του Ναπολέοντα.

Θα θέλαμε, φτάνοντας στο τέλος, να θέσουμε ένα ερώτημα: Μήπως η Ελλάδα κατέφυγε και καταφεύγει στο Νεοκλασικισμό ως μίμηση και εύκολη λύση; Εμείς, οι σύγχρονοι Έλληνες τι θέλουμε να έρθει στο φως; Ποια δομή; Ποιος ιστός; Πώς απαντάμε στον προβληματισμό της Λάνγκερ ότι η τέχνη αρθρώνεται στη συμβολή του λεκτού με το άφατο: Τι θέλουμε να αρθρώσουμε; Τι θέλουμε να πούμε; Αλήθεια, τι θέλουμε; Ποια ταυτότητα θέλουμε;

Το αίτημα του Γκρόπιους παραμένει: μια άλλη πόλη, μια άλλη ζωή. Ναι, αλλά ποια ζωή;

Από τους ‘χρυσοκάνθαρους’ των Λαυρεωτικών στα golden boys των δομημένων ομολόγων και των swaps (κοινώς ‘τράμπες’)

(Α Μέρος)

Δρ Ιωάννης Δ. Μπουρής
Καθηγητής του τμήματος
Διοίκησης Επιχειρήσεων,
ΣΔΟ, ΤΕΙ Αθήνας

.....Η ζημία ζωής και χρημάτων, ην επροξένει ο επί τέλους αποθνήσκων επί της λαιμοτόμου ληστής, είνε αναξία παντός λόγου παραβαλλομένη προς την καταδίκην εις την πείναν ή την αυτοκτονίαν, ην επιβάλλει σήμερον ο ουδέποτε σχεδόν τιμωρούμενος τραπεζίτης εις ασυγκρίτως ανώτερον αριθμόν θυμάτων..... Ειλικρινώς δε σοι λέγω ότι προτιμώ να σκιάζωμαι τους ληστές επί της λεωφόρου παρά να μην είμαι βέβαιος ότι δεν είνε καταχραστής, δωρολήπτης, προδότης, συκοφάντης ή σιμωνιακός, ο τμηματάρχης, ο ταμίας, ο λοχαγός, ο έμπορος, ο δημοσιογράφος ή ο ιερείς των οποίων σφίγγω την χείρα εν αιθούση ή ασπάζομαι αυτήν εν εκκλησία».....

Εμμανουήλ Ροΐδης 1891
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ : (Άγιος Σώστης)

Το σενάριο του παραλόγου ‘Η κρίση των Γαιδάρων’

Η κηδεία ενός «χρυσογαϊδάρου», όπως την είδε η εφημερίδα ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ¹. Το περίτεχνο και χρυσοποίκιλτο φέρετρο συνοδεύουν οι δημόσιοι φορείς, συγγενείς και φίλοι χρυσοκάνθαροι, golden boys και λοιπές συναφείς δυνάμεις ενώ αριστερά διακρίνεται ο ‘απλός’ αγροτικός πληθυσμός

Πρωταγωνιστούν : Οι ‘χρυσοκάνθαροι’², οι εμπορο-σαράφηδες, τα ‘golden boys’³, οι επενδυτικοί διαμεσολαβητές (δηλαδή η Αγορά: τα ‘Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα’, οι Εταιρείες Διαχείρισης Κεφαλαίων, οι Χρηματιστηριακές Εταιρίες, οι Επενδυτικές Τράπεζες, τα Υπεράκτια (off-shore) Χρηματοπιστωτικά Κέντρα, οι Χρηματοπιστωτικοί Οίκοι, τα Ταμεία – Funds κ.ά.), και σύσσωμο το χωριό (με την ονομασία «Η Φάρμα των Ζώων»⁴).

Στη Φάρμα των Ζώων όπου δεν υπάρχει ολοκληρωμένη δράση και προορατική προσέγγιση, το ονομαζόμενο «αόρατο χέρι» της αγοράς του Adam Smith δρα ως πορτοφολάς που όσο πιο αόρατο είναι τόσο πιο πολλές τσέπες αδειάζει. Το χωριό αυτό των απλών χωρικών όλου του κόσμου... όλου του πλανήτη υπόκειται στους «κανόνες της αγοράς»..... των γαιδάρων!!!

Διασκευή : καθ. Ιωάννης Δ. Μπουρής

Πρωτότυπο κείμενο: http://e-oikodimos.blogspot.gr/2011/12/blog-post_8286.html

(Μετάφραση από το ιταλικό κείμενο το οποίο ήταν μετάφραση του γαλλικού και πάει λέγοντας. Φυσικά τα κείμενα αυτά είναι μεταφρασμένα σε όλες τις γλώσσες γιατί ως γνωστό στην ιστορία αυτή εμπλέκονται επιχειρηματίες, τραπεζίτες, δημόσιοι φορείς και απλοί χωρικοί όλου του κόσμου καθώς όλος ο πλανήτης υπόκειται στους «κανόνες της αγοράς».... των γαιδάρων.)

Το σκηνικό

Στο χωριό αυτόΦάρμα των Ζώων εμφανίστηκε ο κ. Χρυσοκάνθαρος από τον επενδυτικό οίκο #1

1η ημέρα: μέσω auction (δημοπρασίας) προσφέρει στους χωρικούς 100 Κας για την αγορά των γαϊδουριών της περιοχής (η τιμή εκκίνησης θεωρείται λίαν ικανοποιητική)

2η ημέρα: ανεβάζει την τιμή στα 200 Κας για τα απούλντα γαϊδούρια

3η ημέρα: ανεβάζει την τιμή στα 300 Κας για τα απομείναντα

Αποτέλεσμα :

1)Το ζωικό κεφάλαιο της περιοχής μεταφέρεται στον κ. Χρυσοκάνθαρο
2)Οι κάτοχοι των γαϊδουριών κομίζουν έσοδα : αν θεωρήσουμε ότι το πλήθος των γαϊδουριών N=100 το min: 100τμχ X 100 Κας= 10.000 Κας και max: 100τμχ X 300=30.000 Κας

Από το σημείο αυτό αρχίζει η τεχνική της ‘τράμπας’.

Αφού διαπιστώνει ότι έχουν όλοι ξεπουλήσει, υπόσχεται στους χωρικούς ότι θα επανέλθει σε δέκα πέντε ημέρες (15) και θα αγοράσει οποιοδήποτε γαϊδάρo έβρισκε έναντι 500 Κας

Δημιουργεί έτσι στους χωρικούς την προσδοκία κέρδους

Ταυτόχρονα ερχόμενος σε συμφωνία με τον επενδυτικό οίκο #2 ο οποίος έναντι προμήθειας μεταβαίνει στην ίδια περιοχή (δηλ. στην Φάρμα των Ζώων) εντός δεκαπέντε ημερών για να πουλήσει τα γαϊδούρια του επενδυτικού οίκου#1 στους χωρικούς, στην τιμή των 400 Κας.

1. βλ Εφημερίδα ‘Αριστοφάνης’ : πολιτικοσатиρική εβδομαδιαία εφημερίδα που πρωτοεκδόθηκε 25 Νοεμβρίου του 1874 στην Αθήνα . Η εφημερίδα αυτή ξεκίνησε με την ακόλουθη ιστορική δημοσιογραφική δήλωση: Η γοερή φωνή της δεινοπαθούσης πατρίδος και οι θρηνωδίες αυτές, γογγυσμοί, τοσούτον αντίκπσαν ώστε έφθασαν μέχρι του Άδου και ήγειραν τον από 2300 ετών κοιμώμενο μέγα και ένδοξο Αριστοφάνη...

2. Ήταν οι πρωταγωνιστές της ίδρυσης του Χρηματιστηρίου Αθηνών (1876), και μετέπειτα πρωταγωνιστές του Λαυρεωτικού σκανδάλου το 1893. Ο λαός τους κόλλησε το παρατσούκλι «Χρυσοκάνθαροι», δηλαδή κατασάριδες που χρύσιζαν! Η ακριβής έννοια του όρου ανταποκρίνεται στο χρυσοπράσινο σκαθάρι, το έντομο μπλολόνθη και χρυσοκαραθής που είναι η γνωστή μας χρυσόμυγα. Τα παλαιότερα λεξικά στο λήμμα «κάνθαρος» σημειώνουν: «ζωύφιον σκαθροίζον την κόπρον εις σφαιρίδια».

3. Έννοια ταυτοπλατής με το φαινόμενο της υποχθόνιας διαπλοκής. Επικριτικός και δι-α-χρονικός ο Γ. Σουρής (1902) επί του θέματος σχολίαζε την κατάσταση της εποχής εκείνης στην Ελλάδα λές... και έβλεπε ο άνθρωπος την δράση των golden boys σήμερα.....Σπαθί αντίληψη, μυαλό ξεφτέρι,/κάτι μισόμαθε κι όλα τα ξέρει./Κι από προσπάππου κι από παππού/ συγχρόνως μπουφός και αλεπού....

4. Στο υποθετικό αυτό χωριό κάποιοι είναι πιο ίσοι από σένα και το νόμισμα αυτού το Κας (=cash,μετρητό)

5. Τα Νησιά Καϋμάν ή οι Καϋμάν Νήσοι (Αγγλικά: Cayman Islands) είναι ένα Βρετανικό Υπερπόντιο Έδαφος και βρίσκεται στην Καραϊβική Θάλασσα. Τα νησιά Καϊμάν έχουν γίνει γνωστά ως ένα υπεράκτιο χρηματοπιστωτικό κέντρο, τα Cayman Islands έχει μηδενικούς φόρους ατομικού εισοδήματος και κερδών κεφαλαίου: εμπλέκονται σε μεγάλες διεθνείς διενέξεις, που οφείλονται στη χρήση του εδάφους τους για ξέπλυμα μαύρου χρήματος (money laundry) .

Οι χωρικοί στην προσδοκία κέρδους ζητούν δάνειο από το **χρηματοπιστωτικό ίδρυμα #3** το οποίο ανήκει στον όμιλο του **επενδυτικού οίκου #1**, με ενέχυρο την παραγωγή τους.

Ο **επενδυτικός οίκος #2** πουλά τα γαϊδούρια στους χωρικούς στα 400 Κας το καθένα.

Αποτέλεσμα : Στην Αγορά δημιουργείται η εξής win-lose (κερδίζω/χάνεις) κατάσταση (δηλαδή το «αόρατο» χέρι της Αγοράς του Adam Smith).

Για τους **συνεργαζόμενους επενδυτικούς Οίκους** :

τα έσοδα ανέρχονται στα 100τμχ X 400 Κας = 40.000 Κας. Τα κέρδη κυμαίνονται από 10.000 Κας μέχρι 30.000 Κας

Για τους χωρικούς

1. Καταγράφεται ζημία κυμαινόμενη από min 100 τμχ X (300- 400) = 10.000 Κας μέχρι max 100τμχ X (100-400) =30.000 Κας.

2. Έχουν βάλει σε ενέχυρο και την παραγωγή και τους γαιδάρους τους έναντι του δανείου.

Μετά την συναλλαγή ο **συνεργαζόμενος επενδυτικός οίκος #1** δεν πρέπει στην υπόσχεσή αγοράς και μεταφέρει τα κέρδη του για να αποφύγει την φορολόγηση τους σε **υπερπόντια off shore εταιρία** στα **Νησιά Καϋμάν** ή οι **Καϋμάν Νήσοι**.

Οι χωρικοί βρέθηκαν υπερχρεωμένοι, απογοητευμένοι.....

Το **Χρηματοπιστωτικό Ίδρυμα #3** προβαίνει σε κατάσχεση του ζωικού κεφαλαίου (των γαιδουριών) τα οποία στη συνέχεια τα νοικιάζει στους χωρικούς. Τους μετατρέπει δηλαδή σταδιακά από κύριους (πλήρη κυριότητα) σε χρήστες (μόνο την νομή) των συντελεστών της παραγωγής τους.

Συνεπεία αυτών , οι χωρικοί αδυνατούν να πληρώσουν τις υποχρεώσεις τους στο δημόσιο (π.χ. τέλη, φόροι, εισφορές κλπ).

Έτσι, δημιουργείται δημοσιονομικό έλλειμμα που για να καλυφθεί, ο δημόσιος φορέας εκδίδει δομημένα ομόλογα (εδώ αρχίζει η δεύτερη φάση της τράμπας) με ανάδοχο το **Χρηματοπιστωτικό Ίδρυμα#3** το οποίο με τη σειρά του τα 'πασάρει' σε Ταμεία-Funds.

Παράλληλα αρχίζουν περικοπές στην παραγωγή δημοσίων αγαθών στην υγεία, παιδεία, υποδομές, και αργότερα σε μισθούς και συντάξεις.

Οι δανειστές μιλούν για σπάταλο κράτος, καταρτίζουν μνημόνια και πθικοποιώντας το εμπόριο των γαιδάρωνεκδίδουν κώδικες δεοντολογίας (code of ethics) και εγκόλπια αγωγής οφειλέτη για να χρησιμεύσει στους χωρικούς-οφειλέτες ως'ασφαλές του βίου τους οιάκιον =πηδάλιο'

Οι **'χρυσοκάνθαροι'** είναι γνωστοί ως πρωταγωνιστές του **Λαυρεωτικού σκανδάλου** το 1893.

Αυτό που ενόχλησε τον τότε οικονομικά ενεργό πληθυσμό ήταν η ανάδειξή τους σε «καλούς πατριώτες», παρ όλες τις κερδοσκοπικές τους ενέργειες σε βάρος του απλού λαού.

Κατάφεραν με τεχνάσματα, τη συνεχή ζήτηση των μετοχών που υψώθηκε απότομα στη τιμή των 310 δραχμών. Δεν πέρασε αρκετός χρόνος και αποδείχτηκε

πόσο φρούδες ήταν οι ελπίδες των αγοραστών, συμπεριλαμβανομένου και του ευφυέστατου, κατά τα άλλα, **Εμμανουήλ Ροΐδη**.
Να πως περιγράφει ο **Εμμανουήλ Ροΐδης** τους χρυσοκάνθαρους των **Λαυρεωτικών**.

‘.....χαρακτηρίστηκαν απλά ως ψωμάρπαγες, ενώ απεναντίας ήταν σαρκοβόροι και μάλιστα ανθρωποφάγοι, τρεφόμενοι από κρέας αυτοκθόνων, που τους συλλάμβαναν με ειδική παγίδα, δικής τους εφευρέσεως, την οποία αποκαλούσαν **ΜΕΤΟΧΗ!**Η πλουτολογική επιστήμη εξακρίβωσε προ πολλού από ποια στοιχεία συνίσταται ο συσσωρευμένος από τους μεγάλους τραπεζίτες κι εμπόρους πλούτος. Σύμφωνα με τις ακριβέστερες αναλύσεις, τα τάλαντα αυτών συνίστανται από ίσες περίπου δόσεις φιλοπονίας, τσιγγουνιάς, οξύνοιας και τύχης. Υποβάλλοντας μάλιστα και μία λίρα σε χημική ανάλυση βρέθηκε ότι αποτελείται από τα ακόλουθα στοιχεία: Δάκρυ ορφανού 0,02 +Στεναγμοί χήρας 0,01 +Πείνα συνταξιούχου 0,01 +Εύνοια Τούρκου 0,03 +Νωθρότητα εισαγγελέως 0,03 +Ελαστικότητα νόμων 0,05 +Ευπιστία μετόχου 0,85! =Γενικό σύνολο: λίρα 1 (μία).....’

(Πηγή : Εφημερίδα Ασημοδαίος, 2 Φεβρουαρίου 1875. Αυτά γράφονταν, την εποχή που ο **Εμμανουήλ Ροΐδης** ήταν κι ο ίδιος ένα από τα θύματα των **Λαυρεωτικών**, αφού απώλεσε όλη του την περιουσία, όταν επένδυσε σε μετοχές της εταιρίας **Λαυρίου**, την εποχή

Οι οικονομικοί αυτοί 'βρικόλακες' , μετά το σκάνδαλο **Λαυρίου**, παρίσταναν και τους εθνικούς 'ευεργέτες-' αιμοδότες' . Αυτός ήταν και ο συνήθης τρόπος να εξαγοράζουν τις αμαρτίες τους όσοι είχαν βλάψει το σύνολο.... (βλ. Τα **Λαυριακά** και η χρεοκοπία του 1893, σελ.111). που με τα αλλεπάλληλα οικονομικά τους σκάνδαλα συντάρaxαν την ελληνική, πολιτική ζωή και την ισχνή οικονομία της χώρας.

6. Ένας από τους μεγάλους χαμένους από το **Λαυρεωτικό σκάνδαλο**, που είχε επενδύσει μεγάλο μέρος της πατρικής περιουσίας του σε μετοχές των **μεταλλείων**

‘Ειλικρινώς δε σοι λέγω ότι προτιμώ να σκιάζωμαι τους ληστές επί της λεωφόρου παρά να μην είμαι βέβαιος ότι δεν είναι καταχραστής, δωρολήπτης, προδότης, συκοφάντης ή σιμωνιακός, ο τμηματάρχης, ο ταμίας, ο λοχαγός, ο έμπορος, ο δημοσιογράφος ή ο τρεφτής των οποίων σφίγγω την χείρα εν αιθούση ή ασπάζομαι αυτήν εν εκκλησία».....

(Τέλος Ά Μέρους)

